

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

НАСТАЎНІЦКАЯ

ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

№ 38(5369)
Чацвер,
28 сакавіка
2002 года

Семінары

Прызначэнне выкладчыка - не вучыць, а дапамагаць у вучобе

"Методыка выкладання - гэта не проста сістэма метадаў і спосабаў навучання, гэта, у першую чаргу, талент, самабытнасць, наватарства педагога" - такі быў лейтматыў навукова-метадычнага семінара пад назвай "Аб удасканаленні метадыкі выкладання і праблемах універсітэцкай педагогікі", які адбыўся ў Акадэміі Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь.

У семінары ўзялі ўдзел прадстаўнікі сталічных ВНУ: Беларускага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітэта імя М.Танка, Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта інфарматыкі і радыёэлектронікі, Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта, а таксама Рэспубліканскага інстытута вышэйшай школы Беларускага ўніверсітэта.

Як жа вызначаюць сваё кроў сучасныя педагогі, якія складнікі выдзяляюць у сваім майстэрстве? Вось якія адказы прагучалі на семінары. Выкладчык павінен займацца навуковымі даследаваннямі, у процілеглым выпадку ён вельмі хутка ператворыцца ў рамесніка. Пажадана, каб педагог, акрамя ведаў па дысцыпліне, мог прапанаваць студэнтам звесткі аб тых ці іншых сучасных (падчас спрэчкі) навуковых канцэпцыях, мог бы аргументаваць іх крытыкаваць. Гэта дазваляе яго слухачам рыхтавацца да самастой-

най творчай работы. Для выкладчыка важна не толькі глыбокая спецыялізацыя, але і шырокая эрудыцыя: лектар павінен ведаць нашымі болей чым ведае. Няўменне даходліва тлумачыць спецыфічны матэрыял - гэта бяспрачны мінус. Часам выкладчыкі пішуць на дошцы грушчкія формулы, як кажуць, з паперы. Пры тым ад студэнтаў патрабуюць ведаць іх на памяць. Апошняе датычыцца выкладчыкаў спецыяльных дысцыплін тэхнічных ВНУ. Як аказалася, пераважна большасць з іх не мае педагогічнай адукацыі.

Выступоўцы неаднаразова падкрэслівалі, што наставнік існуе не для таго, каб вучыць, а для таго, каб дапамагаць у вучэнні. Гэты пастулат сёння асабліва актуальны для вышэйшай школы. Пераход да шматвузроўневага падрыхтоўкі, ініцыяваны ў ачысненні сістэмы адукацыі, вымагае павелічэння долі самастой-

най работы студэнтаў. Педагогу ж адводзіцца роля "апекуна" ці "кантралёра". Так, да прыкладу, гульнявы падыход, які рэалізуецца ў навуцальна-даследчыцкай тэхналогіі мае на ўвазе адносіны да навучання як да гульні ў будучую прафесію. На меры набліжэння студэнта да "фіналу" вучобы, выкладчык павінен паступова вызваляць яго ад сваёй апекі. Аднак у гэтым выпадку размова ідзе не аб педагогічнай метадыцы, а аб адукацыйнай тэхналогіі, што не адно і тое ж. Педагогі-наватары не пакідаюць пасля сябе школ ці проста паслядоўнікаў (за выключэннем адзінаццаці выпадкаў). Іх талент і самабытнасць - нешта непераслае, гэтаму нельга навучыцца. Зусім іншы - тэхналагічны погляд на адукацыю.

Тэхналагізацыя сучаснай адукацыі - адзін са шляхоў яе развіцця. Яна ні ў якім разе не азначае памяншэння ролі выкладчыка, ператварэння яго ў "маленькі вільш" у складаным адукацыйным механізме. Адукацыйная тэхналогія робіць вучэбны працэс залежным не ад канкрэтных асоб - педагогічных кадраў, а ад іх сумеснай, калектыўнай творчасці.

Аляксандр АНДРЫЯНАЎ.

Перыёдыка

"Адукацыя і выхаванне"

Выхад трэцяга нумара часопіса стаў падзеяй для педагогічнай грамадскасці: упершыню панарамна прадстаўлены вопыт школьнага жыцця асобна ўзятага раёна. "Ластаўкай" стаў Слуцкі раён.

Першы намеснік старшыні райвыканкама на сацыяльна-культурнай сферы П.Б.Даўгучыц распавядае аб самаадданай працы ўстаноў адукацыі, культуры, спорту і турызму, аховы здароўя, аб'яднаных адзіным клопатам - зрабіць усё магчымае для адукацыі, культуры і здароўя людзей. Уражвае факт: менавіта за апошнія гады ўзровень работы 6 дзіцячых садоў, усе 30 дашкольных устаноў узяты на бюджэтную фінансаванне, праводзіцца сацыяльнае падтрыманне здольных і адораных дзяцей, якія ўвага ўдзяляецца патрыятычнаму выхаванню моладзі і іншым адукацыйна-выхаваўчым праектам.

"Захоўваць і прымянаць адукацыйныя дабрыцы" - артыкул загадчыка раённага аддзела адукацыі Слуцкага райвыканкама І.А.Дзермана. 4567 вучняў, 819 дзяцей усе магчымае для адукацыі, культуры і здароўя людзей, акому стварыць будучыню ў XXI стагоддзі. Дыферэнцыраванне навукае, вывучэнне прадметаў на пазашкольнай узроўні, ліцэйскія класы, укараненне ў практыку аўтарскіх праграм - у школах, нацыянальнае праграма "Палеска", аўтарскія праграмы "Захараўне", "Фізікульт-ура", метадыка М.Мантэсэры "Першы крок" - у дашкольных установах - усё гэта стала важкай перадумовай для рэалізацыі права на дастойную кожнага юнага случаніна адукацыю.

Выхаванне сваёй шматба-лічнасцю. Чы прыватнасці "Узаемадзеянне" ставіць мэту "скараціваць дэмані ўсіх, хто дбае аб выхаванні дастойнай змены", і тое, што ў кожнай школе распаўсюджаны выхавальныя праграмы, мяркуючы, прымусіць задумацца педагогічнай грамадскасці Беларусі і выкліча ў кожнага наставніка жаданне пераняць іхавы вопыт случан і пры-носіць яго. Тым 610 шко-льных педагогаў, што шодна з сябеюць зернем ведаў аду-кацыйнае поле раёна, несум-ненна могуць ганарыцца пле-нам сваёй дзейнасці!

"Садружнасць, выгядная для ўсіх" - артыкул З.М.Мі-ранка, намесніка загадчыка аддзела адукацыі Слуцкага райвыканкама. У ім расказва-ецца пра Гроўскую сярэднюю школу, "будынак якой га-марліва ўзвышаецца над вё-с-"

"Піянерскі рух на Слуцкі-

не" - тэма матэрыялу А.І.Ня-красавой, метадыста раённа-га Цэнтра пазашкольнай ра-боты, старшыні раённага са-вета Беларускай рэспублікан-скай піянерскай арганізацыі. На Слуцкім, на думку аўта-ра, удалося захаваць "багаты выхавальны патэнцыял дзіця-чага руху", што становіцца ўплывам на выхаванне дзяцей у самадзейным калектыве.

Аб тым, як вучыць дзяцей лапавіцца аб сваім здароўі, расказвае дырэктар Паўстан-скай сярэдняй школы А.Ф.Ве-раб'ева. Менавіта школа, якую яна ўзначальвае, і вы-значана як эксперыменталь-ная пляцоўка па праблемах фарміравання здаровага ладу жыцця.

А вось як у 30 дашкольных установах раёна праводзіцца гульні-спарбодніцы, "Малая алімпійская гульня", піша ме-тадыст раённага аддзела адукацыі В.К.Овас ("Чэмпіёны на дашкольным узроўні").

Мяркуючы, што публікацыя блока матэрыялаў са Слуцка-на стане імпульсам для нах-нальнай працы і ў іншых раёнах рэспублікі і ляха трывалай цаглянай у падмурк сапраўды творчай працы пе-дагагаў Беларусі. Дарэчы, ча-сопіс, дзе апісваецца гэты цікавы вопыт, можна набыць у рэдакцыі.

В.А.Лабанок, асістэнт ка-федры метадыкі выкладання Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А.А.Кулішова, прапаноўвае сваё бачанне інтэграцыйнага ведаў: сувязь матэматыкі і геаграфіі слу-жыць уздымаць як для на-ставніка, так і для вучня (руб-рыка "Пошук, даследаванне, эксперымент").

На старонках "АІВ" вы-ступіла доктар псіхалагічных навук, прафесар кафедры прававой псіхалогіі Санкт-Пецярбургскага ўніверсітэта і інш. (аўтар - І.А.Гаркавая ("Псіхалагічны асаблівасці развіцця падлет-каў-правапарушальнікаў"), метадыст Акадэміі пасляды-пломнай адукацыі Л.Ф.Пускін ("Настаўнік, твая сістэма мер і вагаў").

Змешчаны ў часопісе "Правы прыёмы ў вышэйшай навуцальнай ўстаноў Рэспублікі Беларусь на 2002 год" тэсты па беларускай мове і хіміі, што стане значнай дапа-могай для сёлёных абшчы-наў.

Перагортна апошняе стар-онка выдання, і няхай усе гэтыя цікавыя, прыбавныя матэрыялы стануць новым адкрыццём для ўдзячнага чы-тача.

Людміла ЗАБАЛОЦКАЯ.

Оля Гардзіцкая вучыцца ў дзясятым класе сярэдняй школы № 3 Бяроза. Яна любіць спорт - асабліва баскетбол. Спорт дапамагае ёй быць здаровай, вясёлай, энергічнай, добра займацца па прадметных дысцыплінах. Мяркуючы, Оля паступіць у ВНУ і атрымаць прафесію эканаміста.

Фота Рамана КАБЯКА, БЕЛТА.

Пазашкольная педагогіка

Асвету і культуру паяднаў фальклор

21-24 сакавіка 2002 года ў Барысаўскім раёне прайшоў выхавальны Рэспубліканскі семінар спецыялістаў па фальклору абласных і раённых метадычных цэнтраў, кіраўнікоў фальклорных калектываў па тэме "Традыцыйная культура і дзеці: праблемы аднаўлення і выхавання", арганізаваны Беларускай дзяржаўнай інстытутам праблем культуры.

Семінар стаўся рэальным крокам у ажыццяўленні эксперыментальнага праекта "Танцавальны фальклор і дзеці" (аўтар - вядомы ў краіне фальклорыст, навуковы супрацоўнік лабараторыі традыцыйнага мастацтва аддзела народнай творчасці БелДПШ Мікола Козенка). Праект зацверджаны Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь і ажыццяўляецца ў рамках міжрэспубліканскага міжнароднага года ў скар-нах на шматвузроўневу, комплексную і доўгатэрмі-новую сумесную працу орга-наў і устаноў культуры і адукацыі ў галіне мастацка-адукацыйнай школы і пазашкольнай сістэмы выхавання сродкам трады-цыйнай народнай творчасці. У перспектыве пра-ект уключае конкурс, у аба-вязковы ўмовы якога ўва-ходзіць выбар дзецымі этнічных строяў сваёй мя-сцовасці, але і правядзенне фальклорных чытанняў, вы-данне даведнікаў і навуко-вых прац. Па выніках ра-алізацыі праекта ў 2003 годзе тры раёны будуць у-знагароджаны спецыяль-нымі прызамі Міністэрства культуры.

Сёлетня правядзенне такога ва ўсіх сэнсах этап-нага і маштабнага семінара (удзельнічалі 60 спе-цыялістаў з усіх куткоў краіны) прыпала на Бары-саўшчыну зусім невыпад-кова. Менавіта Барысаўскі раён за апошнія гады дася-гаў значных поспехаў у вы-хаванні школьнай і срод-кай традыцыйнай народ-най культуры дзякуючы перш-наперш аб'яднанню намагаўняў тутацкіх сістэм культуры і адука-цыі. Не апошняю роллю ў гэтым сэнсе адыгралі асістэнт пазіцыі мясцовых кіраўнікоў культурна-аду-кацыйнай сферы: намеснік старшыні Барысаўскага райвыканкама Святлана Герасімовіч, загадчыка аддзела культуры Міхаіла Хрыпко і загадчыца аддзела адукацыі Івана Каратыша. На аснове абласных пра-грам з улікам рэгіянальных асаблівасцей тут распаў-сюджаны ўласна барысаўскія ("Традыцыйная культура Барысаўшчыны: адраджэ-нне, развіццё, пераемнасць", "Садчына" і інш.), дзякую-чы якім навуцальна-выха-вальная праца ў раёне набы-ла мэтанакіраваны харак-тар Разнастайная агляда-конкурсы і фальклорныя мерапрыемствы, якія ла-дацца ў Барысаўскім раё-не сумесна культурнымі і адукацыйнымі ўстановамі, свечачы пра плённасць та-чых падыходу, здольнага

вырашаць не больш ні менш як комплексную задачу фарміравання светапогляду дзіцяці на аснове жывой на-цыянальнай спадчыны.

У гэтым плане рэспубліканскі семінар "Тра-дыцыйная культура і дзеці" паставіў шматлікія новыя праблемы і ў той жа час ме-навіта барысаўскім пры-кладам адказаў на не вы-рашаныя ў іншых раёнах пытанні. Насычаная пра-грама ўключала як мета-дычна-практычныя заняткі са слухачамі, якія пра-водзілі вядучыя спецы-ялісты ў галіне фальклору (кіраўнік семінара Мікола Козенка, вядучы навуковы супрацоўнік лабараторыі традыцыйнага мастацтва аддзела народнай творчасці БелДПШ Тамара Варфала-меева, загадчык аддзела фальклору Нацыянальнага цэнтра творчасці дзяцей і моладзі Беларусі Вячаслаў Калапай і інш.), так і ўрачы-ста-святочныя мерапрыем-ствы: адкрыццё Нова-Ян-чынскага Дома фальклору, канцэрт фальклорных ка-лектываў у Вялікім СДК, мастацкая імпрэза пе-раемніцкай і носьбітаў тра-дыцый Мядоцкага краю з удзелам слаўтага этна-фальклорнага аб'яднання Мётчанскай адукацыйна-выхавальнай устаноў "Школа-садок" "Берагіня".

"Сенсы аздаўлення", як хтосьці з удзельнікаў се-мінара на заключным круг-лым стала назваў выступ-ленні барысаўскіх калектываў, добра лекавалі апан-та-ных энтузіястаў пасля гара-чых дыскусій.

Мікола ЧЭМЕР.

Навіны

Студэнты БДЭУ пакарылі Расію

У канцы мінулага года ў Маскве стартвала дру-гая ўсерасійская алімпіяда па эканамічных і фінан-савых дысцыплінах, якую праводзіў маладзёжны саюз эканамістаў і фінансістаў Расіі. Сем студэн-таў і аспірант БДЭУ прынялі ў ёй удзел, выслалішы свае работы па правазнаўству, маркетынгу, аналізу гаспадарчай і банкаўскай дзейнасці. І вось прыйшла вестка з Масквы - усе студэнты БДЭУ сталі прызёрамі гэтай прэстыжнай алімпіяды.

Напрыклад, студэнтка факультэта права Яніна Жо-лудзь заняла другое месца за работу "Рэформы П.Ста-льціна", такой жа высокай адзнакі журы ўдастоіла і наву-ковая работа аспіранта кафедры рэгіянальнага кіравання Аляксандра Аляксеева за распрацоўку тэмы "Адзінка і за-беспячэнне канкурэнтаздольнасці прадукцыі". Трэцяе месца ў намінацыі "Маркетынг" за работу "Таварна-знака-вая палітыка ў Інтэрнет-маркетынгу" атрымалі студэнтка пятага курса Вольга Чарненка, а таксама пяцікурснік улікова-эканамічнага факультэта Мікалай Шырокі - у намінацыі "Папярэджанне банкруцтва і антыкрызіснае кіраванне" за навуковую работу "Распрацоўка дыс-крымінальнай мадэлі для дыягностыкі банкруцтва прад-прыемстваў".

Чацвёртае месца занялі студэнты факультэта бан-каўскай справы Вольга Маравіч і факультэта права Вольга Маеўская. Пятым аказаліся студэнты гэтага ж фа-культэта Юлія Макаравіч і Дзімітрый Нілаў.

Трэба сказаць, што Беларускай дзяржаўнай эканамічнай універсітэту быў адзначаны ў спецыяльных намінацыях: другое месца ў намінацыі "За арганізацыйны актыўнага ўдзелу ў алімпіядзе" і чацвёртае месца ў намінацыі "За лепшую арганізацыю навукова-даследчай работы студэн-таў", пакінуўшы за сабой 238 ВНУ Расійскай Федэрацыі і тры ВНУ Рэспублікі Беларусь.

У інфармацыйным пісьме па выніках алімпіяды арг-камітэт прызнаў высокі ўзровень падрыхтоўкі студэнтаў БДЭУ і выказаў спадзяванне на далейшае плённае супра-цоўніцтва. Так што калі будзе стартваць трэцяя ўсе-расійская алімпіяда па эканамічных і фінансавых дыс-цыплінах, удзельніцаў ад БДЭУ, магчыма, будзе яшчэ больш. Восем пераможцаў Алімпіяды заўтра ў Маскве прымуць удзел у цырымоніі ўзнагароджання прызёраў, а таксама ў Троицкім а'едазе маладзёжнага саюза эканамістаў і фінансістаў Расійскай Федэрацыі і канферэнцыі, прысве-чанай пытаннем развіцця адукацыі.

Антаніна ПЯТРОВА.

Заняткі адбудуцца ў музеі

У Магілёўскім прафесійным аграрна-эканамічным каледжы імя К.П.Арлоўскага дзейнічаюць ажно два музеі. Па сутнасці яны з'яўляюцца эфэк-тыўным сродкам у барацьбе за душы навуцэнцаў, у выхаванні ў іх любові да Радзімы, нацыянальнай самасвядомасці, увагу садзейнічаюць павышэн-ню ўзроўню норм маралі, агульначалавечай куль-туры.

Найперш маецца на ўвазе музей з каларытнай назваю "Спадчына". Ён створаны непасрэдна навуцэнцамі, вы-кладчыкамі і майстрамі вытворчага навуцэння каледжа. У залах музея плошчай 460 квадратных метраў ёсць магчы-масць прасачыць гісторыю каледжа, гісторыю Магілёўска-га раёна, безумоўна, на фоне развіцця гісторыі краіны.

Экспазіцыя налічвае больш за 900 экспанатаў. Гэта арыгінальныя дакументы, розныя прадметы, літаратура і г.д.

Вельмі лагічна, што залы "Спадчыны" сталі месцам правядзення ўрокаў дысцыпліны гуманітарнага цыкла, класных гадзін, сустрэч з ветэранамі вайны, знакамітымі людзьмі раёна і вобласці, выпускнікамі каледжа.

Зраўневалі, ні на момант не спыняюцца далейшае пош-кавая работа, якая пастаянна ўзбагачае музейны фонд. Экспазіцыя падказвае маршруты па месцах баявой і пра-цоўнай славы.

Другі музей прысвечаны творчасці знакамітага пісьменніка і паэта, вяснянага карэспандэнта Канстанціна Міхайлавіча Сіманава. Яго дапамагаў стварыць расіянка, жанчына з цудоўнай душой Тамара Сяргееўна Бусько.

Прыязджаючы на сустрэчу з навуцэнцамі каледжа (Та-мара Сяргееўна не пралукае ніводнага дня нараджэння вядомага літаратара, каб прыехаць на Магілёўшчыну і на-ведчаць знакамітае Буцінцкае поле, на якім быў развешаны прах паэта), яна прывозіць у музей усе новыя матэрыялы, лаціць экскурсіі.

На базе музеяў працуе гурток "Краязнаўства". У ім з ліку навуцэнцаў рыхтуюцца экскурсаводы.

Святлана АРЛОўСКАЯ, выкладчыца каледжа.

Фестывалі

Крок у неба

Сцэна Тэатра юнага глядача з 24 па 28 сакавіка была прадстаўлена IV Міжнароднаму фестывалю дзіцячых аматарскіх тэатраў "Крок у неба".

Як паведаміў рэдакцыі наш няштатны аўтар, пісьменнік Уладзімір Міхно, у склад шматлікіх аматарскіх дзіцячых тэатральных калектываў хораша ўпісаліся і юныя тэатралы з Лепеля.

Узорная тэатральная студыя "Трайд" Цэнтра дзіцячых творчасці, мастацкім кіраўніком якой з'яўляецца Вольга Маханенка, на сцэне ТЮГ'а паказала спектакль па п'есе "Купалле ля Чорцаў". Аўтар п'есы, дарэчы, Уладзімір Міхно.

У фестывалі дзіцячых аматарскіх тэатраў "Крок у не-ба" прынялі ўдзел юныя артысты з Омска і Санкт-Пецяр-бурга.

Уладзімір НОВІК.

Ва ўніверсітэце - па кансультацыю

Хутка юрыдычныя клінікі будуць адкрыты ва ўсіх ВНУ, дзе ёсць юрыдычныя факультэты. Пракладам стане юрыдычная клініка БДУ, якая працуе ўжо другі год.

Ідэя правядзення ва ўніверсітэце бясплатных юрыдычных кансультацый - не новая. У ЗША юрыдычныя клінікі ўзніклі яшчэ на пачатку XX стагоддзя, вельмі папулярныя яны і ў сучаснай Расіі. У нас гэтая справа толькі пачынаецца, але даволі актыўна. Услед за БДУ юрыдычныя клінікі пачалі стварацца і ў дзяржаўных, так і ў прыватных ВНУ.

Яны выконваюць дзве важныя функцыі. З аднаго боку, студэнты маюць магчымасць хутка падчас вучобы набываць добры вопыт практычнай работы. А з другога - бясплатную юрыдычную дапамогу атрымліваюць малазабеспечаныя грамадзяне, што мае вялікае сацыяльнае значэнне.

Ініцыятарам стварэння юрыдычнай клінікі ў БДУ стала Прадстаўніцтва ААН у Беларусі, якое і забяспечыла неабходную базу. Універсітэт выдзеліў памяшканне і, вядома ж, накіроўвае ў клініку сваіх студэнтаў.

Пастаянна тут працуюць 25-30 чалавек, і каб сюды трапіць, трэба вытрымаць конкурс - прыкладна два чалавекі на месца. Быць студэнтам-кансультантам - карысна для будучай дзейнасці, а яшчэ гэта абавязвае да дысцыпліны. Ёсць графік, згодна з якім кожны студент некалькі гадзін на тыдзень дэжуріць "на тэлефоне". Ён прымае тэлефонныя і асабістыя запыты ад кліентаў, а таксама аформіць высновы, пасля чаго ідуць па заключэнне да адваката. Ён правярае, ці ўсё зроблена правільна, гаворыць, на што трэба звярнуць увагу. І ўжо затым студэнт даносіць свае высновы да кліента.

Гэта адбываецца разгляд большасці спраў. Але часам трапляюцца нескладаныя пытанні, і тады кліенты могуць атрымаць адказы ў вуснай гутарцы. Але гэта бывае вельмі рэдка, усе справы студэнты-кансультанты імкунца ўзгадніць з адвакатамі.

Як правіла, у клініцы не даюць кансультацый па тэлефоне. Але ў рэдкіх выпадках інашародным, пенсіянерам ці інвалідам кансультанты могуць перазвоніць (пасля ўзгаднення з адвакатамі) і адказаць па тэлефоне на простае пытанне.

Найбольш складаных выпадках у клініцы заводзяць справы. Па-першае, такі падрадак. А па-другое, ёсць тыповыя праблемы, і калі чалавек прыйдзе з аналагічнай, дык прасцей паглядзець ужо направае па гэтай праблеме, чым пачынаць усё са свабоды. У юрыдычнай клініцы БДУ ўжо быў выпадак, калі тры чалавекі з аднаго і таго ж гаражнага кааператыва прыйшлі з адным і тым жа пытаннем - нават адрасы аднолькавыя, толькі прозвішчы кліентаў розныя.

У юрыдычнай клініцы БДУ стараюцца працаваць без памылак, гаворыць студэнт-менеджэр клінікі Аляксандр Палавінка. - За ўвесь час існавання тут пачыналася ўжо каля 300 кліентаў, і з іх боку не было ніводнага наракання. Наогул, юрыдычная клініка БДУ працуе па трох напрамках: агульныя справы, работа з беканжамі і работа з асобамі, якія знаходзяцца ў месцах пазбаўлення волі.

Што да беканжаў, дык юрыдычная дапамога ім тычыцца пераважна абскарджання рашэнняў уладаў аб адмене ў наданні статусу беканжа. Аднойчы супрацоўнікі клінікі абав'язалі ўвесць свой вопыт работы ў гэтым напрамку і паслалі аналітычнае пісьмо ў Канстытуцыйны Суд краіны з просьбай разгледзець пытанне аб памяншэнні ставак дзяржаўнай пошліны

пры абскарджанні заяў асоб, якім адмовілі ў статусе беканжаў. Па гэтым пісьме было прынята адпаведнае рашэнне.

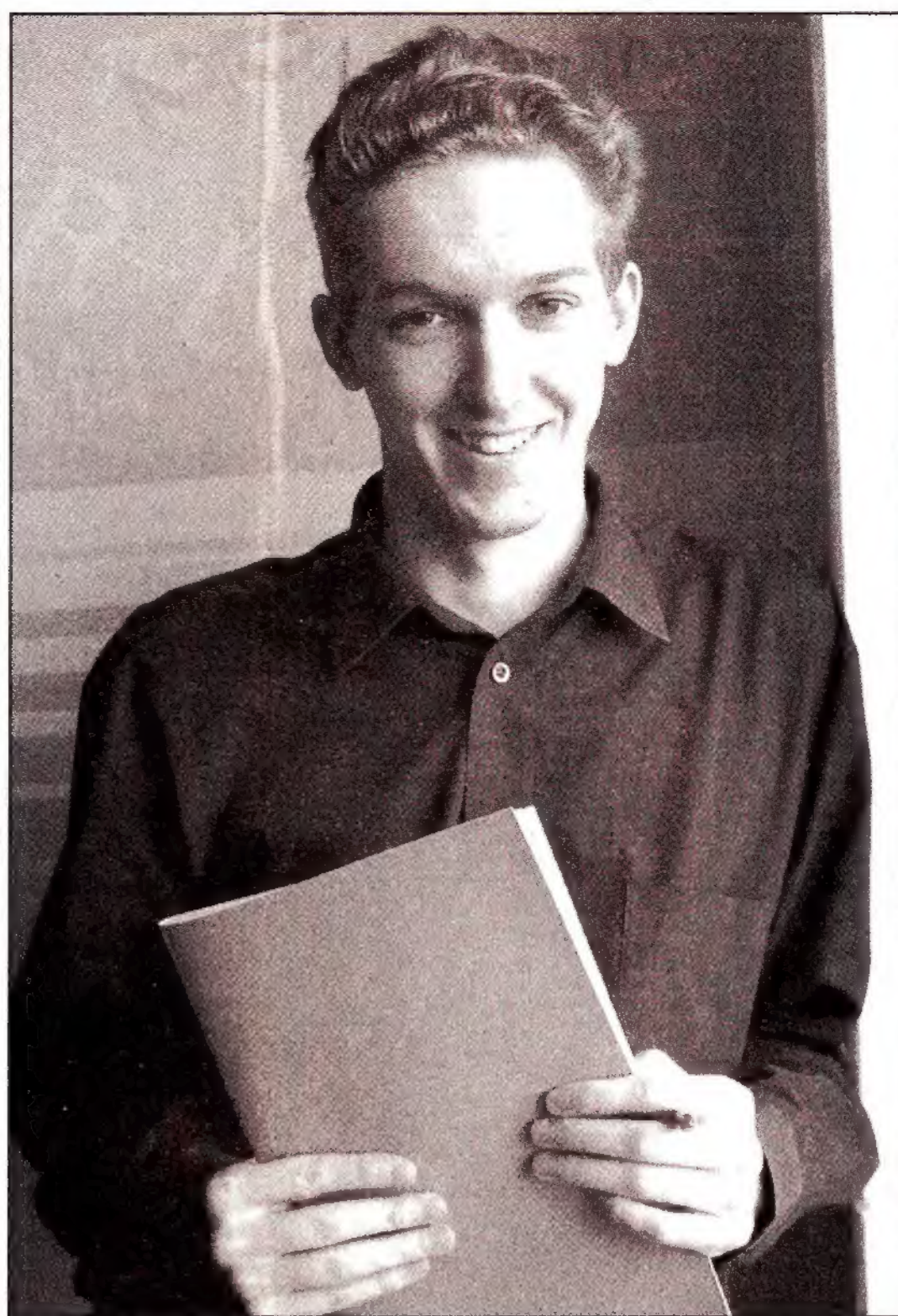
Робота са зняволенымі выдзяляе выключна праз перапіску. Звычайна яны дасылаюць у клініку пісьмы, дзе тлумачаць сутнасць свайго пытання. Калі трэба нешта ўдакладніць, студэнты-кансультанты пісьмова прасіць аб гэтым зняволенах, пасля чаго рыхтуюць у адказ вычарпальную інфармацыю. Усяго ў месцы пазбаўлення волі з клінікі накіравана каля 50 пісьмаў, якія тычацца пераважна спадчынных праблем. Наогул, па словах кансультантаў, працаваць са зняволенымі прасцей за ўсё, бо тут працуюць з папай, а не з чалавекам, калі абавязкова патрабуецца вопыт.

Самыя складаныя пытанні ад грамадзян тычацца "прызнання страў права карыстання жыллем памішканнем у сувязі з выбіццём на другое пастаяннае месца жыхарства". Тыповая справа пры разважэннях, якіх у нас так многа! Тут неабходна вельмі вялікая доказная база.

Два прынцыпова важныя моманты для тых, хто хацеў бы скарыстацца дапамогай юрыдычнай клінікі БДУ! Тут працуюць толькі па пытаннях грамадзянскага права і не аказваюць дапамогі па гаспадарчым, кримінальным і кримінальна-працэсуальным правам. Акрамя таго, юрыдычная клініка дае кансультацыі толькі пазнаўчы колу людзей - сацыяльна неабароненым і малазабеспечаным грамадзянам. Гэта не значыць, што тут патрабуюцца даведкі, проста пытаюцца: "Як вы лічыце, у вас дастаткова сродкаў, каб заплаціць за кансультацыю адваката?" Калі адказ станоўчы, дык чалавеку прапануюць пайсці ў платную кансультацыю.

Калі ж хтосьці з нашых чытачоў падумаў, што кансультацыя юрыдычнай клінікі БДУ можа быць карыснай і для яго, паведамляем нумар яго тэлефона: 2236943.

Галіна СІДАРОВІЧ.

Сяргей Ермачэнка - студэнт III курса матэматычнага факультэта Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П.Машэрава. Сяргей - выдатнік вучобы, галоўны рэдактар навуковага факультэта. Рашэннем савета спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па сацыяльнай падтрымцы адораных навушчаў і студэнтаў яму назначана прэзідэнцкая стипендия на 2002 год.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БЕЛТА.

Новыя спецыяльнасці Супраць крадзяжу і тэрарызму

Ва ўмовах рынку значна павышаецца каштоўнасць інфармацыі, якая становіцца найбольш прыбытковым і хадавым таварам. Актыўна развіваюцца пэўныя напрамкі тэхнічнага шпіянажу, звязаныя з набывццём інфармацыі камерцыйнага і эканамічнага плана. Увядзенне ў абарончым пластыкавым сродкаў плажы і развіццё камп'ютэрных сетак садаёйнічае з'яўленню прынцыпова новых форм крадзяжу і тэрарызму.

У такой сітуацыі арганізацыя бяспекі і процідзеянне спробам незаконнага атрымання інфармацыі становіцца адной з найбольш актуальных і абавязковых умоў стабільнай работы прадпрыемстваў (дзяржаўных прадпрыемстваў, банках і фінансавых устаноў - асабліва). Не сакрэт, што ішматлікія спробы крадзяжу падобнай інфармацыі робяцца асновай для рознага роду проціпраўных дзеянняў.

Пастаяннае развіццё тэхнічных сродкаў шпіянажу, пераход на сучасныя электронныя і камп'ютэрныя тэхналогіі патрабуе падрыхтоўкі спецыялістаў па абароне інфармацыі з адпаведнай кваліфікацыяй. На жаль, гэтая праблема для большасці заахвочаных арганізацый аказалася нечаканай, навука не на такім узроўні, на якой у нашай краіне не ажыццяўлялася і практычна не ажыццяўляецца цяпер. Складаная сітуацыя, калі патраба ў спецыялістаў падобнага профілю перавышае прапанову, навука не на такім узроўні, на якой у нашай краіне не ажыццяўлялася і практычна не ажыццяўляецца цяпер. Складаная сітуацыя, калі патраба ў спецыялістаў падобнага профілю перавышае прапанову, навука не на такім узроўні, на якой у нашай краіне не ажыццяўлялася і практычна не ажыццяўляецца цяпер. Складаная сітуацыя, калі патраба ў спецыялістаў падобнага профілю перавышае прапанову, навука не на такім узроўні, на якой у нашай краіне не ажыццяўлялася і практычна не ажыццяўляецца цяпер.

Вырашыць гэтую праблему ааікліка адкрыццё ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце інфарматыкі і радыёэлектронікі новай спецыяльнасці "Тэхнічнае абеспячэнне бяспекі".

Падрыхтоўка студэнтаў, акрамя радыётэхнічных дысцыплін, прадугледжвае вывучэнне тытаніў спецыялізавага характару, да якіх адносяцца: аналіз патэнцыяльных канальў ўдзелі інфармацыі, уключаючы камп'ютэрныя сеткі і магчымасць выкарыстання тэхнічных сродкаў шпіянажу; выбар найбольш аптымальных спосабаў абароны; вывучэнне дзеючых тэхнічных сродкаў шпіянажу і аэфектыўнае процідзеянне ім; забеспячэнне бяспекі памішканняў у арганізацыях і ўстановах ад незаконнага пранікнення.

Асабліва ўвага будзе ўдзяляцца падрыхтоўцы ў галіне найбольш сучасных тэхнічных сродкаў бяспекі: ахоўныя сістэмы, сістэмы абароны моўнай інфармацыі, сістэмы абароны ад відэаназірання, абарона інфармацыі, якая перадаецца беспроводным спосабам, абарона інфармацыі ў камп'ютэрных сетках і г.д.

Спецыялісты павінны будучы ўмець вызначаць, што і ад якіх спосабаў патэнцыяльнага крадзяжу яны абараняюць, разбірацца ў сродках аховы, выбіраць найбольш аптымальныя і аэфектыўныя спосабы процідзеяння.

Зыходзячы з гэтых патрабаў, студэнты ў працэсе навування будучы вывучаюць мовы праграміравання, камп'ютэрную графіку, праектаванне і тэхналогіі вырабы датчыкаў, арганізацыю распрацоўкі і тэхнічнае абслугоўванне сістэм абароны інфармацыі, метадology машынага праектавання і работу на персанальных ЭВМ.

Сяргей АБРАЗЦОЎ, загадчык кафедры радыёэлектронных сродкаў БДУР.

Тэхналогіі адукацыі Выворачасць гуманітарнага капіталу

Тэхналогіі адукацыі - тэрмін, які ўсё часцей гучыць у сувязі з праблемай забеспячэння якасці адукацыі. У вузкім сэнсе тэхналогіі адукацыі азначаюць падтрымку адукацыйнага працэсу тэхнічнымі сродкамі навування (сёння галоўным чынам камп'ютэрнай тэхнікі).

Камп'ютэрныя і інфармацыйныя інвацыі ў значнай меры садзейнічалі развіццю больш шырокага погляду на тэхналогіі адукацыі. Вядома, што выкарыстанне складаных тэхнічных сродкаў ставіць вучэбны працэс у пэўнай тэхналагічнай рамацы абумоўлівае ўсё большую яго залежнасць ад тэхнікі, праграмных платформаў і прыкладных праграмных сродкаў, метадик і прыёмаў іх выкарыстання.

Другой важнай прычынай тэхналагізацыі адукацыі з'яўляецца эканомія. У 60-х гадах мінулага стагоддзя ў сувязі з павышэннем навукаёмкасці і кошту адукацыйных паслуг узнікла канцэпцыя адукацыйнага інстытута як фабрыкі па вытворчасці гуманітарнага капіталу - кваліфікаваных чалавечых рэсурсаў, якія з'яўляюцца носьбітамі пэўных стандартаў прафесійных ведаў і навыкаў. Гэтая канцэпцыя стала асновай планавання дзейнасці і развіцця адукацыйных інстытутаў у краінах з перадавымі тэхналогіямі адукацыі.

Аналагічна вытворчасці тавараў і паслуг, адукацыйны інстытутам уласцівы эканамічныя абмежаваныя рэсурсы - часу, фінансаў і матэрыяльна-тэхнічных сродкаў, якія трапляюцца на поўны цыкл навування ў разліку на аднаго студэнта. У сувязі з гэтым, натуральна, узнікае праблема аптымальнага і аэфектыўнага выкарыстання рэсурсаў. Гэтая праблема - арганізацыйная. На сучаснай вытворчасці яна вырашаецца тэхналагічна - пры дапамоце тэхналагічных карт, спецыфікацый і спецыялізацый асобных участкаў і агульнага сэтківага графіка.

Паміж сучаснай арганізацыяй навукаёмкага вытворчага працэсу і тэхналагічнай прамысловай прадпрыемства існуюць глыбокія аналогіі. Вучэбны план - гэта аналаг сэтківага графіка, кантрольваючыя мерапрыемствы (залікі, экзамены) - аналаг прамажкавага і фінальнага кантролю якасці вырабаў, стандарты якасці тавараў і паслуг - аналагі адукацыйных стандартаў. На большасці сучасных прадпрыемстваў выкарыстоўваюцца лінейныя канвеерныя тэхналогіі; аналагічна сучасны вучэбны працэс арыентаваны на лінейную (паслядоўную) логіка-структурную схему перадачы ведаў і навыкаў.

Арганізацыйныя механізмы забеспячэння якасці, што даказалі сваю аэфектыўнасць у масавай вытворчасці тавараў і паслуг, усё больш прымяняюцца ў адукацыйных сістэмах. Як і ў вытворчасці, у адукацыі абсалютнай якасці не існуе, якасць - катэгорыя адносна, катэгорыя параўнання. У сувязі з гэтым кіраванне якасцю з'яўляецца пэўнага дэяі, што падвэрдычае практы-

замішчэнне спецыяліста шырокага профілю.

Вяртаючыся да праблем інфарматызацыі адукацыі, трэба падкрэсліць, што стварэнне сучасных інфармацыйных рэсурсаў немагчыма без авалодання ўсімі без выключэння выкладчыкамі інфармацыйнымі і камп'ютэрнымі тэхналогіямі і метадыкамі іх выкарыстання ў вучэбным працэсе. Інфармацыйныя тэхналогіі з'яўляюцца інструментам для стварэння масавых рэсурсаў адукацыі, тыпу электронных падручнікаў, вучэбных дапаможнікаў, даведнікаў, ілюстрацыйных матэрыялаў. Тут ёсць дзве праблемы: першая - тэхналагічная, звязаная з абаронай інтэлектуальнай уласнасці і абаронай аўтарскіх правоў, і псіхалагічная. Вядома, з масавым укараненнем інфармацыйных тэхналогій магчымасць камп'юлізацыі становіцца большай, пераважна пазнаўчай, а не выкладчыцкай аб'ём адкрытасці ў лёгкасці выкарыстання інфармацыі для яе далейшай мадыфікацыі; пры гэтым значна скарачаюцца тэрміны падрыхтоўкі матэрыялаў. Адначасова сэтківае асцяроджэнне, у пэўным сэнсе, з'яўляецца паводзінамі - чым складанейшы матэрыял, тым менш сэнсу ў яго перапісанні, тэхнічна прасцей на яго асцяслацца. Псіхалагічны аспект уключае больш значым - ментальна наш выкладчыцкі корпус не ўсё гатовы да адкрытага рэагавання сваіх матэрыялаў. Адна з прычын у тым, што перагружаны выкладчы не мае часу для таго, каб удакладніць свае вучэбныя і метадычныя распрацоўкі і непакоіцца з-за магчымай негатыўнай рэакцыі калег. Тэхналагізацыя адукацыі, накіраваная на пошук глыбока спецыялізацыі ў модульную арганізацыю працы, вызывае выкладчыкаў ад рэальнай, нятворчай працы, будзе садзейнічаць вырашэнню і гэтай праблемы.

Усёдамоці тэхналагічнасці сучаснай адукацыі, значыць, уключае шляхі яе далейшага развіцця. Няправільнае разумеанне звязана з тэзісам аб зніжэнні ролі выкладчыка, пераважна ў адукацыйнай сістэме яго ў маленячэ звяно ў адукацыйным працэсе. На самай жа справе ўсе высокатэхналагічныя механізмы складаюцца з вялікай колькасці дэталей. Трэба толькі належным чынам падспецчы і канструктыўна і функцыянальна надзейнасці (якасці). Безумоўна, сучасная адукацыя з'яўляецца складанай, высокатэхналагічнай сістэмай. Якасць яе функцыянавання і выніку дзейнасці не павінна залежаць ад канкрэтных людзей, але павінна абараняцца на калектыўную творчасць.

Сяргей МАКСІМАЎ, загадчык кафедры тэхналогій адукацыі Рэспубліканскага інстытута вышэйшай школы БДУ.

Актуальні

Навучанне на адлегласці

Сучасная сітуацыя паказвае, што традыцыйныя мадэлі навування не могуць задавальняць попыт на адукацыю, а формы прадастаўлення адукацыйных паслуг ужо не адпавядаюць патрабам грамадства. Надзейнай праблемай развіцця міжнароднай супольнасці стала інтэграцыя нацыянальных адукацыйных сістэм. Дыстанцыйнае навучанне спрыяе яе вырашэнню.

Міф трэці: пры аднолькавых крытэрыях падрыхтоўкі студэнтаў дыстанцыйнае навучанне павінна даваць лепшыя вынікі, чым традыцыйнае заочнае.

На самай справе, дыстанцыйнае навучанне па сваіх характарыстыках настолькі моцна адрозніваецца ад традыцыйнага, што пасляховае стварэнне і выкарыстанне дыстанцыйных вучэбных курсаў павінна быць звязана з глыбокай аналіз мэт навування, дыдактычных магчымасцей новых тэхналогій перадачы вучэбнай інфармацыі, патрабаў адукацыі да тэхналогій дыстанцыйнага навування з пункту гледжання канкрэтных дысцыплін, карэкцый крывяруч падрыхтоўкі.

Існуюць межы прымянення дыстанцыйнага навування. Ёсць шэраг вучэбных дысцыплін, у якіх дыстанцыйныя формы навування не могуць быць выкарыстаны ў поўнай меры. Напрыклад, пры вывучэнні канструкцыйных тэхнічных аб'ектаў неабходна вучэбная работа на натуральных экспанатах або іх макетах. Не ўсё можна змяніць камп'ютэрным мадэляваннем. І нават паспехі ў распрацоўцы лабараторнага практыкуму адпаведна даступны не могуць поўназначыць гэтыя абмежаванні. Урачом нельга стаць без вучэбнай клінічнай практыкі, архітэктарам - без узделу ў раскопках і г.д. Сіла такіх дысцыплін і спецыяльнасцей можна прадбачыць.

Сістэма развіццёвага дыстанцыйнага навування эканамічна мэтазгодная як для дзяржаўнага бюджэту, так і для людзей, якія хочаць атрымаць адукацыю, асабліва ў сувязі з пераходам на міжнародны ўзровень. Выкарыстанне высокакласных вучэбных праграм, матэрыялаў, інфармацыйных рэсурсаў зніжае кошт навування. Інтэлектуальныя і фінансавыя рэсурсы накіроўваюцца на стварэнне высокакласных вучэбных матэрыялаў і праграм, і гэты абумоўлівае высокі ўзровень прафесіяналізму тых, хто прайшоў навування, што эканамічна выгадна для дзяржавы. У сувязі з адсутнасцю канцэпцый развіцця дыстанцыйнага навування, недастаткова матэрыяльна-тэхнічнай базу навуначных устаноў, непадрыхтаванасць выкладчыкаў да выкарыстання тэхналогій дыстанцыйнага навування ў вучэбным працэсе; адсутнасць метадычнай выкладанні ў рэжыме аддаленага доступу, якія можна выкарыстоўваць у мясцовых умовах.

Галоўнай жа праблемай з'яўляецца адсутнасць адпаведнага нармаўна-прававога (юрыдычнага) вызначэння статусу дыстанцыйнага адукацыі.

З пачатку дзеяння дыдактычнага прынцыпу аэфектыўнасці дыстанцыйнага навування павінна адзначацца, зыходзячы з крытэрыяў якасці прадметнага зместу вучэбнай праграмы, тэхналагічнай і педагогічнай якасці, пэўнага выкарыстання традыцыйных і новых тэхналагічных магчымасцей і рэсурсаў.

Міф другі: сучасныя вучэбныя прадметы падзяляюцца на прыдатныя і непрыдатныя для дыстанцыйнага навування.

Міф першы: дыстанцыйныя вучэбныя курсы можна атрымаць, проста перавесці ў камп'ютэрную форму вучэбныя матэрыялы традыцыйнага заочнага навування.

Міф другі: сучасныя вучэбныя прадметы падзяляюцца на прыдатныя і непрыдатныя для дыстанцыйнага навування.

**ГОРАЦКАЕ ПЕДАГАГІЧНАЕ
ВУЧЫЛІШЧА
аб'яўляе прыём
навучанцаў
на 2002-2003
навуачны год**

У педвучылішча прымаюцца асобы, якія заахвочаны навіну ўспрымаюць школу, а таксама сярэдняю школу, на спецыяльнасць "Пачатковая адукацыя" (настаўнік пачатковых класаў) з дадатковым спецыялізацыяй "Замежная мова (англ., нем.), фізічнае выхаванне, беларуская мова, руская мова, выхаванне работа ў групах праддубаўнага дня, творчая дзейнасць".

Адрес: 213421, Магілёўская вобласць, Горацкі р-н, п.Лёніна, педвучылішча.
Даведкі можна атрымаць па тэлефонах: 38-7-45, 38-7-87, 38-7-88

Напамінаем усім выпускнікам, што па традыцыі сустрача адбудзецца 30 сакавіка 2002 г.

**ВИТЕБСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
МЕДИЦИНСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ
проводит
олимпиаду
по биологии
и химии
"Абитуриент
ВГМУ 2002"**

Олимпиада проводится в два этапа.

Первый этап состоит из 14 апреля. Участвуют ученики выпускных классов средних общеобразовательных учебных заведений, учащиеся выпускных курсов средних специальных учебных заведений, слушатели факультетов профориентации и довузовской подготовки ВУЗов.

Второй этап состоит из 12 мая. Участвуют победители первого этапа. Стоимость участия на каждом этапе составляет 5000 рублей. Оплата вносится в кассу университета или на расчетный счёт 36220000000069 Филиал 227 АСБ "Беларусбанк" МФО 657 УБП 300002704 ОКПО 01896689.

Документы (заявление; справка из учебного заведения; копия квитанции об оплате) представляются в приёмную комиссию или высылаются по почте до 11 апреля.

Победители олимпиады по биологии, химии, награждаются дипломом I степени, зачисляются в университет без вступительных экзаменов, награждаются дипломами II и III степени, освобождаются от сдачи вступительного экзамена по соответствующему предмету с выставлением оценки "пять".

7 апреля в 10.00 университет проводит День открытых дверей. Справки и обращения: приёмная комиссия, 210602, пр-т Фрунзе, 27, г.Витебск. Тел/факс (0212) 37-09-37.

Элена КРУМ, ассистент кафедры эааномікі прамысловых прадпрыемстваў Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта.

Нагуаль, або Свет, нашмат шырэйшы, чым мы сабе яго ўяўляем

"Наша задача - не тлумачыць з'явы, а агучваць іх", - сцвярджаюць музыкі самабытнага гурта "Нагуаль"

Пастаянства ў непастаянстве

Я пішу гэты артыкул пад музыку гурта "Нагуаль". Яна натхняе мяне, навае па-трэбна словы, энтузіязм у канцэртную залу, дзе мне хацелася спяваць і танцаваць разам з артыстамі. А нядуна я павывала на рэпетыцыі, дзе мы доўга гутарылі з чалавекам, што стварыў "Нагуаль" гурт, які іграе этна-авангард, ці проста-фолк...

Уласна кажучы, усё пачыналася на Палаччыне, калі Леанід Паўленак жыў у маленькай вёсцы і працаваў лесніком. Там ён паспрабаваў шмат музыкі - ад рускага року да электроннага міні-малізму, пакуль нарэшце не ўзнік "Нагуаль".

Леанід шмат разважаў над назвай - хацелася назваць тое, што бурліла тварэннем, вельмі ёмістым словам. Шукаў яго ў беларускіх крыніцах, у замежных... Пра нагуаль ведаўшы спачатку ад этнографа Мірыя Эліяса, потым - ад Карла Кастанадзі: свет, нашмат шырэйшы, чым мы сабе яго ўяўляем!

Пазней на факультэце мастацтваў у Інстытуце сучасных ведаў Леанід напісаў работу "Сематыка першабытнай музыкі". Ён адчуў, што гэта - крыніца, дзе трэба чэрпаць натхненне. "Першабытнае музыка - старажытная і мудрая, бо ад зямлі. Яна - пачатак у музыцы. Там варта шукаць сабе і разуменне свету, і ўжо потым злучацца з сучаснасцю".

Ён не быў упэўнены, што знойдзе шмат аднадушцаў, але калі аб'явіў: "Шукаю самабытны музыкі для этна-авангарднай музыкі". Як ні дзіўна, пазваніла каля 15 чалавек. Яны слухалі музыку з захапленнем. А калі Леанід казаў ім: "Спявайце", яны баяліся: "Што спяваць?" Ён тлумачыў, што музыка павінна нараджаць нейкі гук унутры, песню... Карэцкі, усё разбеглася. З тых, хто прыйшоў па аб'яву, застаўся толькі экспрэсіўны гармошчынік Аляксандр Бокан.

Астатнія музыкі прыйшлі ў гурт з самых розных месцаў. Пераважаю гэта студэнты. Іх - восем, але стабільны калектыв - пяць чалавек. Хаця, відаць, ужо амаль што шэсць - сябра Леаніда з Наваполацка Сяргей Буда пагадзіўся ўрэшце пераехаць у Мінск і ўжо нават купіў кантрабас.

Каб іграць такую музыку, у "Нагуаль" сабраліся вельмі

блізкія па духу людзі. Лешык Ячнік - сябры кажучы, што ў музыцы ён як вялікае возера - умее самазабыўна паглыбляцца ў песню і лёгка асвойвае ўсе самыя экзатычныя інструменты. Пяністка Маша Гарэлік цвёрда спявае і танцуе на барабанах, ствараючы вельмі гарманічныя гукі. Аніта Фралова палка іграе на цымбалах, а Косюша Мічанка - майстра ігры на скрыпцы.

Ім не сумна разам, і не перапынаецца плынь новых ідэй і праектаў. Праўда, першы праект "Нагуаль", які гэта часта бывае, не атрымаўся. У Нацыянальным цэнтры творчасці дзіцяці і моладзі ставіўся спектакль "Драўліны дзідок" паводле твораў Яна Баршчэўскага, і гурт стварыў музыку для яго. На жаль, пастаноўка была адкладзена, але музыкі спадзяюцца, што іх супрацоўніцтва з рэжысёрам палачан Леанідам Андрэйчанам працягнецца.

Цяпер "Нагуаль" робіць сумесны праект з творчай групай "ДІКА" (Дараванне - Індывідуальнасць - Канцэнтрацыя - Авангард): гэта будзе напалову дзіцячы, напалову дарослы спектакль пад назвай "Малітва каб пазбегнуць сямі грахоў", дзе слонкі шукаюць Бога. Ёсць у спектаклі глыбокі змест, а заканчэнне ён будзе песняй у выкананні "Нагуаль": "Джа Бака!" - гэта радасны воплёк, якім вітаеш любімага сябра.

Усё жыццё - абмен рэчываў

Наша творчасць - рэакцыя жывых арганізмаў на свет. Яна нас радуе і ажыўляе. Моменты здзіўлення і кіруюць нам у стварэнні песень.

Выступленне "Нагуаль" - гэта святая жыцця. Скажы, Леанід, як вы ствараеце адпаведны настрой?

А ён, напэўна, заўсёды з намі. Калі ўжо мы такую музыку выйралі, дык значыць, такія мы ёсць.

А ці шмат імправізацыі ў вашых выступленнях? Здаецца, гэта музыка не можа ўтрымаць у нейкіх межах, а, наадварот, павінна несці спевак у невядомым іму напрамку...

Ёсць некалькі песняў, якія ўжо складаліся і якія мы іграем амаль без змянення. А ёсць песні, што спрадзіліся "зноўсяць". І мы, вельмі разнапланавым на нашых рэпетыцыях, што некага "вынесе" ў новае рэчышча і з'явіцца

штосьці цікавае. Напрыклад, песня "Не знікае" была запісана на кампакт-дыск не паспэўшы ў студыю. Мне проста захацелася гэта праспяваць.

Як адчуваеце сабе пасля канцэрта?

О, пасля канцэрта нічога не хочацца. Усё выходзіць з цябе - твой стан, твае адчуванні, і агрэсія, і радасць, і каханне. Ты раздоруеш усё гэта і вельмі вялікую плынь барэш на сабе. Толькі раніцай пачынаеш усведамляць, як хораша гэта было, і хочаш усё рабіць зноў і зноў.

Якую музыку вы слухаеце?

Вельмі шырока дыяпазон - ад групы "Ленінград" і Пятра Мамаева да Майла Дэвіса і групы "Сэйсэр". Мы слухаем вельмі шмат аўтаномнага фальклору з усяго свету - усё, што ўдаецца знайсці. Нядуна ў Маскве купілі ўнікальную касету - зборнік грэнландскай аўтаномнай музыкі. Там ёсць нават некалькі запісаў 1906 года: мужчыны і жанчыны, дзідокі і бабкі спяваюць, гутаряць. У нас ёсць запісы беларускіх песень без апрацоўкі ў выкананні рэгіянальных жыхароў, вельмі падабаецца гурт "Троіца" - напэўна, ён іграе самыя якасныя ў нашай краіне фолк.

"Два леснікі лятуць над горадам"

Ёсць у "Нагуаль" песня з такой назвай. Часам на канцэрце музыкі расказваюць яе змест, пра тое, як два леснікі прыйшлі ў вялікі горад, выйралі самы высокі гмах, узлезлі на самы верх, падышлі да краю і... паляцелі! Але часцей песні не тлумачацца, каб слухачы самі маглі напэўніць іх зместам.

Да "Нагуаль" у Леаніда было шмат песень і верлібраў на рускай мове. Але потым ён падумаў: ёсць гэтак многа моў і гэтак прыгожа яны гучаць! І тады з'явілася пазія, зраўнаважана кожнаму, складзеная душой у раскошны падарожжа па мовах.

Калі гурт адсылаў анкету на піцерскі фестываль эксперыментальнай музыкі "Скіф", дык у графе пра стыль напісалі: "Наша мова - моцна нарадзджаная". У спалучэнні з першабытнай, прыроджанай гучымі і дыканам, крый - тыя гукі, што чуе чалавек у новым для яго свеце.

Пазія "Нагуаль" напэўна вельмі ўнутраным сэнсам і

перажываннем. Плывуць вобразы, плывуць пачуцці... І кожная песня вызначаецца характарам. Чалавеку ў ёй і цёпла, і прахалодна. Леанід называе гэта чужым-пазіям "Чалавек не ведае гэтай мовы, і ён вольны ў сваім выбары - што будзе за наступным словам. І яму цікава жыць, бо ён напэўна азартны".

Вада цяжэ туды, дзе ёсць свабоднае месца

Гурт іграе такую жывую музыку, бо большасць іх музычных інструментаў некалькі жыла, расла, трапіла на ветры і шаласцела пад дажджом. Банборы, елечныя насасы, удор... Усё гэта музыкі знайшлі ў лугах, лясах і ярах.

Іх не натхняе электронная музыка. "Вядома, з яе дапамогай можна разліцца, уласці ў медытацыйны стан, - разважае Леанід, - але ў ёй ёсць

запраграмаваны паўтор. І ў той жа час, хай чалавек хоча, усё жыццё іграе на барабанах, кожны новы гук будзе гучаць трохачкі па-іншаму".

У "Нагуаль" з'явілася драва, і з ім прыдумалася ў іх песня. І цяпер гурт паўсюль возіць яго з сабой - гэта ўбар. Елечны нос Леанід зрабіў, калі яшчэ працаваў лесніком. Звычайна галінкі ў елкі растуць пад прамым вуглом да ствала, але калі дрэва высокае, кожны сук нагадвае нос. Трэба толькі націгнуць струну - і елечны нос пачынае гучаць.

Калі Леанід зразумеў, што можа стварыць гукі баршчэўнік, дык насек цэлы ахалак. Тры касеты тады запісаў, прымушчыў гучаць, здавалася б, бесплоднае пустазелле.

Інструмент з баршчэўніку называецца банбор. І ў "Нагуаль" ёсць тры іх віды ў залеж-

хвосці, якім трэба трэсці і тады гук нагадвае шлох змяі ў пустах.

А аднойчы гурт выкарыстаў нават павяраны шар - запісаў песню "Маленькі зялёны жук", калі раптам стала зразумела, што не хапае энергіі. І тады ў студыі музыкі адначасова лопнулі дзесяць павяраных шарыкаў - гэта быў незвычайны эффект. І песня ажыла!

Я самавучка, - гаворыць Леанід, - і таму не баюся спалучаць самыя розныя інструменты.

Феномен дотыку гукі да цела

За тры апошнія месяцы гурт "Нагуаль" даў каля дзесяці канцэртаў і ўзяў удзел у дзевяці папулярным мінскім фестывалях "Сіні перац".

На вясновым фестывалі "Свежы вецер" у БДПА гурт прымуш танцаваць паўзала. Студэнцтва, прыкладна да "бамі-бамі" на малодзевых дыскатэках, ліка скакала пад этна-авангард. "Так, мы любім самі адравацца і другіх адраваць", - жартуюць музыкі.

А калі пасля "Нагуаль" выйшаў другі гурт, Леанід Паўленак нейкі час збоку моўкі назіраў за дзеяй, а потым не вытрымаў - зноў ускочыў на сцэну, каб дагравіць, дапець, датакаваць... Ён не мог прымушчыць сабе спыніцца на вяршыні творчага экстазу, а павінен быў да кроплі выціснуць з сабе ўсю энергію першабытнай радасці. Каб, выдыхнуўшы апошні стомлены гук, сушыцца, спыніцца і адчуць, што аддадзена ўсё без астатня.

Гэта аддыход у свет музыкі і адначасова ў свет слухача, не на радыянальным узроўні і не на падсвядомым - а недзе паміж імі, - гаворыць Леанід.

Як нараджаецца такая музыка - для яго загадка. Навошта? Яна вельмі падабаецца дзецям - а гэта, пагадзіцеся, знак шчырасці. А нядуна гурту прапанавалі выступіць у клініцы для душэўнахворых. На думку псіхолага - аўтара ідэі, гэтая музыка здымае стрэс.

Лепш адзін раз пачуць, чым дзесяць разоў прачытаць... Але трэба сказаць, што, каб іграць такую музыку, трэба вельмі ўнутраная свабода. І каб слухач і пачуць - таксама.

Калі босым пройдзеш па міёрскіх балотах, адчуеш вібрацыю старажытнасці

Леанід малюе. Ён называе сваё захапленне мастацтвам спантаннага малюнка. Аднойчы ён выказаў пакой, развесіў па сценах свае малюнкi і зрабіў хатнюю выставу для сяброў і знаёмых. Такая вось нагода сустрэцца, паразважаць пра мастацтва і пра жыццё...

Хутка будзе кампакт-дыск "Забывіце, адчуванні..." -

суб'ёмная запўка існавання самабытнага чытай - першабытнага гурта на індустрыяльнай тэрыторыі. Адбудзецца шэраг канцэртаў-прэзентацый. І ў наш час, калі людзі развучыліся здзіўляцца, многім музыка "Нагуаль" нагадае штосьці прызабытае, але дужа блізкае...

Галіна СІДАРОВІЧ.

P.S. Сёння ў 18.30 у пятым корпусе Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта (на вуліцы Матілеўскай, 37) адбудзецца акустычны канцэрт гурта "Нагуаль". Студэнты чакае прыгожае музычнае свята.

Да чаго прыводзіць п'янства

З кожным годам у Мінску здараецца ўсё больш і больш пажараў. Гэта часткова можна патлумачыць і павелічэннем насельніцтва сталіцы. Але чым жа патлумачыць той факт, што з кожным годам павялічваецца колькасць людзей, якія падчас пажару знаходзіліся ў стане алкагольнага ап'янення і загінулі?

У маладой сям'і, якая пражывае на кватэры ў пенсіонеру ў адным з дамоў па вул.Залатая Горка, захварэла двухмесячнае дзіця. Жанчына, пакінуўшы немаўля пад наглядам мужа, узяла рэцэпты і пайшла ў аптэку. Пакуль яна адсутнічала (усёго гадзіна-паўтары), "няня" паспела напіцца да бяспамятства. Пры гэтым жанчына накіла не падаць дзіця ні на секунду можа памятаў і наўвільна выконваў - піў і курыў, гушчарылі дзіцячыя калыскі. Гушчар, гушчар ды і зноў сам, не дакучыўшы цыгаратай тае трапіўшы на канату, падліла абіку. Едкі дым хутка напоўзі па кватэры. На ішчасце, жылыя дома, адчуўшы пах дыму, адразу ж выклікалі выратавальніцкую, якая вынеслі і запуюненага дымам пакоя дзіця. Гора-бацьку таксама давялося практычна выносіць. Гаспадары кватэры - пенсіянеры, хоць і былі таксама пад карэкам, эвакуіраваліся самаходам. На несвітанні пільваючы, пільваючы сваё паветра, бацька кінуўся з кулакам адстойваць свае правы на недачыльнасць жытла. Каб супакоіць буйна, давялося выклікаць нарад міліцыі. Аднак са з'яўленнем вартыных парадку ён стаў паводзіць сябе яшчэ больш агрэсіўна - даваўся яго ўладкаваць на стаянныя працвержэнне.

Паведанне аб пажары ў кватэры на васьмым паверсе 9-паверховага дома па вул.Бялёцкага паступіла на "01" у 6.50. Прыбывшы на месца выкліку, выратавальнікі адчынілі дзверы, знайшлі мёртвага гаспадары, інавалі першай групы. Цела чалавека было ў крэсле. Смерць, напэўна, наступіла ў выніку атручвання прадуктамі гарэня - тленне абіўкі каналы спынілася з-за недахопу кіслароду. На ўсіх прадметах мэблі былі шматлікія невялікія парэгі. Па словах суседзяў, вечаарам, адчуўшы пах дыму, яны сталі настойліва звядаць у дзверы - падобны здарэнні ў гэтай кватэры адбываліся і раней. Пажарных выклікалі, прабіла, толькі аднойчы, затое самі ўшчы м'яскоў мэбля даводзілася не адзіраць. Калі гаспадар кватэры, які ў апошні час нідзе не працаваў і часта выпіваў, адчыніў дзверы, то запаліў суседзяў, што сам усё пачуўшы, маўляў, не хвалюйся, усё ў парадку. Аднак пах дыму не знік. Устрыжваючы жылыя яшчэ некалькі разоў звядаць у кватэру. Дзверы больш ніхто не адчыняў, і яны вырашылі, што неспаскойны сусед пайшоў наважыць да сябра. Калі ж і да рання дым па плячойшчэ менш не стаў, яны паведамілі пра здарэнне на "01".

Дзіцячае свавольства з агнём стала прычынай пажару на тэрыторыі прыватнага домаўладання ў Цэнтральным раёне Мінска. Гульні 11-гадовага хлопчука каштавалі дарослым драўлянай пабудовы і маёмасці, што знаходзілася там, у тым ліку двух заласідаў.

Ранняя выяўленне пажару дазваляе пазбегнуць

Здарэнні

вялікага ўрон у адной з кватэр 9-паверховага дома па вул.Платонава. Калі 12 гадзін дня шасцігадовы хлопчык пачуў нейкі дзіўны шум, выйшаўшы на пляцоўку і ўбачыў суседскія дзверы. Падумавшы, што гэта малыя закрываюць так моцна, што яго пачулі жылыцы некалькіх паверхав. Праз секунду на "01" паступіла паведамленне пра пажар з указаннем, што ў кватэры можа знаходзіцца дзіця. А да дзвярэй ужо беглі людзі з вадою. Да моманту прыбыцця першых падраздзяленняў выратавальніцкай жытцы дома ўжо амаль поўнаася затушылі агонь са зноўнага боку дзвярэй. Накопаны гэта былі зробленыя сэрэчасова, пакажыныя агні адчынілі дзверы кватэры на падлозе ў пераднім пакоі была лужына бензіну. Зламынік, устанавленнем якога займаюцца камп'ютэрныя органы, шмодра абліў дзверы бензінам, частка якога прасачылася ўнутр кватэры. Калі б загаранне было заўважана некалькімі хвілінамі пазней, агонь мог бы пранікнуць у кватэру і нарабіць вялікай бяды.

Калі 4 гадзін дня жытцы 5-паверховага дома па вул.Альшэўскага, адчуўшы пах дыму, адразу ж выклікалі пажарных. Прыбывшы на месца, выратавальнікі хутка ўстанавілі, што крыніцай задыхання стала кватэра на пятым паверсе. На звані і здымалі ніхто не адчыняў. Было прынята рашэнне іх ускрыць. І тут дзверы ўсё ж расчыніліся - на парозе стаялі два паўсонныя, мякка кажучы, нецвярдзкія суб'екты - мужчына і жанчына. Лікадаваць загаранне (а ў адным з чатырох пакояў тэлемаца на ложку) было справай некалькіх хвілін. Прычына здарэння была відавочнай - неасцярожнасць пры курэнні ў нецвярдзным стане. Хто ж з двай стаў віновікам пажару - гаспадар або ягонага госьця, выстеліць не ўдалося. Абодва гора запынівалі, што не маюць да загарання ніякага дачынення, бо спалі ў іншых пакоях.

Што ж, у гэты раз, можна сказаць, пашанцавала. Дзякуючы пільнаму суседзю прайсваіня дапамога з'явілася ў патрэбны час, людзі не пацярпелі, кватэры нечужыя нічога не страцілі. Апошнне нечужыя ж. Справа ў тым, што фактычна ў гэтай 4-пакаёвай кватэры пражывае толькі адзін чалавек - 47-гадовы мужчына. Але прапанова, акрамя яго, яшчэ давае яго дзяцей 13 і 14 гадоў. Троіце, 12-гадовае дзіця, запісана ў 3-пакаёвай кватэры маці, якая знаходзіцца ў адным з дамоў на суседняй вуліцы. У той час як усё тое дзіцячы жыцьцё і вучацца ў інтэрнаце, тата з мамай, пазбаўленыя бацькоўскіх правоў, жывуць кожны ў сваёй прасторнай дзяржаўнай кватэры, не абмяжоўваючы сябе ў любімым занятку - выпіўцы. Хоцача спадзевацца, што за час, які застанецца да пачатку дзяцей, і бацькі пасля чарговай папайкі не спяляць кватэры, не ператворыць іх у непрыдатныя для пражывання, і маладым людзям пасля заканчэння інтэрната будзе дзе жыць.

Раніцай, калі 5 гадзін, адбыўся пажар у бытоўцы на будаўнічым пляцоўцы жылога дома па вул.Рафіева. Да моманту прыбыцця пажарных аварыяна-выратавальніцкіх падраздзяленняў адбывалася адкрытае гарэнне драўлянай, абштытай блышай, будаўнічай бытоўкі, якая знаходзілася ў пераднім пакоі на вясняны замку. Пасля ліквідацыі пажару, у выніку якога бытоўка гарэла паўнаася, было знойдзена моцна абгарэлае цела чалавека.

Па факту пажару праведзена следства, мэтай якога з'яўлялася не толькі ўстанавленне прычыны пажару, але і асобы запаліўшага. Трагічнае здарэнне, па ўсёй верагоднасці, стала вынікам парушэння правілаў пажарнай бяспекі пры эксплуатацыі электраабарэваленага прыбора, які прадаваў круглыя сукі. Апошнім, хто бачыў жывым запаліўшага мужчыну, быў рабочы будоўлі. Па-

водле яго слоў, ён у канцы рабочага дня літаральна падараў п'янага чалавека, які ляжаў на зямлі, і, непакоячыся, што той замерззе, пакінуў яго адсыпацца ў бытоўцы, якую перад тым, як пайсці дадому, зачыніў анадворку на вясняны замок. Пад раніцу, відаць, мужчына пранікнуў і ў шчыры навомамак пачаў шукаць дзверы. Выпадкова скінуў адзёнку, што вясела на сценах. Тое, трапіўшы на абгарэлыя, загарэлыя, потым загарэлыя складараванія тут жа будаўнічы матэрыялы, і ў ланяныя хвіліны агонь ахапіў усю бытоўку, выбрацца з якой у чалавека магчымасці не было. Пазней было ўстаноўлена, што запаліўшы нейкі час працаваў на гэтай будоўлі, пражываў у адным з суседніх дамоў у той вечар зайшоў адведць сяброў. Не разлічыў дозу спіртнога і не змог дабрацца да дому, да якога была ўсяго сотня метраў.

Увага, ртуть!

Колькасць здарэнняў, звязаных з разлівам ртуті, у апошнія гады значна павялічылася. У 2000 годзе на тэрыторыі рэспублікі падраздзяленнямі Міністэрства па надзвычайных сітуацыях было сабрана больш чым 200 кг ядавітага металу.

Накопіль велькія гэтыя лічбы, можна меркаваць па тым, што ўсяго 10 грамаў ртуті, разлітай у памішанні, могуць нанесці шкоду здароўю людзей, якія там знаходзіцца. Больш як 200 грамаў чалавечтве ведае пра тое, што ртуть - гэта яд. Але дагэтуль вельмі многія наіўна думаюць, што ртуть - усёго толькі "вадкае срэбра", а гульня з "жывым" шчырым - бясспрытнае свавольства.

Металічная ртуть - гэта яд. Пара ртуті - надзвычай небяспечная. Нават велькія яе канцэнтрацыі не мае ні колеры, ні паху. Чалавек можа працягнуць час знаходзіцца ў атручваным памішанні, які не ведае пра гэта. Яд пранікае ў арганізм чалавека праз органы дыхання, страўнікава-кішчэжны тракт, скуру і сілістыцы абалонкі, забраўца ва ўнутраных органах і прыводзіць да парушэння жыццядзейнасці розных сістэм арганізма, галоўным чынам цэнтральнай нервовай сістэмы. Асабліва небяспечныя ртутныя яды для дзяцей! У выніку недапушчальнай недаведанасці і безадказнасці дарослых ртуть можа стаць лёгкадаступнай для дзяцей. Апынуўшыся ў іх руках, ядавіты метал непазбежна распаўсюджаецца па значнай плошчы. Выправажучы, ртуть атручвае паветра, уядаецца ў сцены, мэбля. Для таго каб поўнаася абясшходзіць забруджанае памішанне і тэрыторыю, даводзіцца праводзіць маштабныя работы: здымаць і вывозіць грунт, апрацоўваць канструкцыі будынкаў спецыяльнымі рэчывамі. Пасля гэтага ва ўсіх памішанках неабходна рабіць рамонт.

Вынік ртутнага "свавольства" - пагроза здароўю людзей, шкода навакольнаму асяроддзю, шматлікія страты для дзяцей. Але не трэба думаць, што падобныя дзеянні застануцца беспаракальнымі. Па кожным факце разліву ртуті праводзіцца праверка, вызначаюцца вінаватыя, якія нясуць кримінальную адказнасць і кампенсуючы нанесены матэрыяльны ўрон.

Таццяна ЛОБАН, інспектар Партызанскага раённага аддзела па надзвычайных сітуацыях Мінска.

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНИК —
МИНИСТЕРСТВА
АДУКАЦЫІ
РЕСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефонныя рэдакцыі: 36-91-42; наменікаў галоўнага рэдактара — 36-90-63; 36-40-43; бухгалтэры — 36-53-22; аддзела: школ — 36-43-62; праблем выхавання — 36-43-71; інфармацыі — 36-43-71; навуцы ІВНУ — 36-44-25; кіравання адукацыяй, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.
ФАКС: 36-53-22, bng@e-mail.ru

Рэгістрацыйны нумар 197.

Аўтары дэстаў: рэдакцыя паведамляе сваё прызвічча пачынаючы імя па бацьку, пашпартныя нумары пашпарту, дату выдання, кім выдадзены вышні, асноўнае месца работы, зваротны адрас, яны адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.
Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкi не рэзіндуоюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на асабных мовах.
Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.
Адказны дзяжурны Мікола ГІЛЕВІЧ.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства друкарня выдання "Беларускі Дом друку", 220013, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны.
Фармац А2, Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12. Заказ № 1845
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Палісана да друку 27.3.2002 г., у 18.10
Тыраж 30.000 экзэмпляраў.